

JÕEFORELL

Salmo trutta trutta morpha fario Linné

Jõeforell

Salmo trutta trutta morpha fario

Süstemaatiline asukoht: Riik – loomad; Hõimkond – keelikloomad; Klass – kiiruimsed; Selts – lõhelised; Sugukond – lõhelased; Perekond – lõhe; Liik – meriforell.

Rahvapärased nimed: Eerus, eherus, hörn, hörnas, iherus, jõelõhe, kires, lõhenik, tähniklõhe.

Võõrkeelsed nimed: inglise k. *brown trout*, läti k. *strauta forele*, poola k. *pstrag potokowy*, rootsi k. *bäcköring*, saksa k. *die Bachforelle*, soome k. *purotainen*, leedu k. *margasis upėtakis*, taani k. *bækørred*, vene k. *rutšjevaja forel*.

Liigikirjeldus: Kehakujult sarnane lähisugulase meriforelliga, ent viimasest pisut jässakam. Hambad sahkluul tugevamad ja püsivamad kui meriforellil. Värvus väga varieeruv. Selg enamasti tumeroheline või –pruunikas, vahel must. Selg ja küljed kaetud mustade ja punaste tähnidega, esimesi rohkem küljejoonest ülalpool, teisi sellest allpool. Tähnid enamasti heleda äärisega. Noortel külgedel tumedad tähnikutele tüüpilised ristlaigud. Suguküpsete (eeskätt emaste) küljed sageli sinakashõbedase varjundiga. Isased emastest tavaliselt tumedamad, nõekarva

varjundiga. Kõht valkjas. Kudemisajal tekib isaste alalõuale vaevu märgatav kõhrkonks.

Levik, eluviis, sigimine: Meriforelli paikset vooluvetes elav vorm. Algselt levinud valdavas osas Euroopas. Vahemere valglas, Lähis-Idas ja Kesk-Aasias teised alamliigid. Introductseeritud Euroopast mitmele poole Aiasiasse, Aafrikasse, Põhja-Ameerikasse ja Uus-Meremaale.

Eestis elab rohkem kui sajas vooluveekogus. Viimase sajandi jooksul asustatud paljudesse (üle 30) jõgedesse ja ojaadesse. Eelistab puhta jaheda ja kiirepoolulise veega elupaiku, ent talub ka suhteliselt sooja eutroofset vett. Peamine levikutegur on sobivate kudemistingimuste olemasolu. Noored hoiduvad rohkem kärestike lähedale, vanemad hõivavad sügavamad võrengud, kaldauurded ja muud varjekohad.

Suguküpsus saabub emastel enamasti 3-4 aastaselt (L 23-32 cm), isastel keskelt läbi aasta nooremalt (19-27 cm). Koeb tavaliselt oktoobri keskpaigast novembri lõpuni, allikalistes vetes veel isegi jaanuaris. Kudemise algul vee t^o reeglina 6-7 °C, lõpul kraad vähem. Koelmud nagu meriforellil kiirevoolulistes kruusase põhjaga kohtades. Kypse oranži marjatera läbimõõt 4-5,2 mm, suhteline viljakus enamasti kolme marjatera ümber. Mari haudub kruusa all harilikult 3-5 kuud, kooruvate vastsete pikkus (L) reeglina 1,5 cm.

Sööb peamiselt põhjas elavaid selgrootuid, oluliseks võib saada õhutoit. Suurtele forellidele langevad kohati saagiks hiired, konnad ja kalad (viimasest peamiselt lepamaim).

Rekordid: Kasvu- ja vanuserekordid ebaselged. Eestis võib kindlate andmete põhjal rekordkaaluks lugeda 6,25 kg (L 78 cm, emane; püüdis 18. mail 1983 Vello Klemm Prandi jõest spinninguga). Maailmarekordiliseks kaaluks arvatakse olevat 9,07 kg (Inglismaa, 1866). Suurimaks vanuseks võib pidada 49 aastat, nii kaua olevat Tšehhoslovakkias ühes allikatiigis elanud forell, kes toidupuuduse tõttu sai küll vaid 43 cm pikkuseks.

Ohud, kaitse: Varude hoidmiseks tuleks säilitada kudemisaikades jõgede looduslik ilme. Eesti vetes püük keelatud 15. septembrist 31. detsembrini. Püügi alammõõt 32 cm.

Kulinaarsed omadused: Liha väga maitsev, kuid jääb rasvasuselt (2-3%) ja kalorsuselt (100-105) lõhist alla.

Kasutatud allikad:

<http://et.wikipedia.org/wiki/J%C3%B5eforell>

Pihu, E., Turovski, A., 2001. Eesti mageveekalad. Lk. 62-65

Koostas: Inga Mäemets